

Terugblik Dialoogdag Groene vrijwilligers 2023

DIALOOGDAG

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Thematafel 1: Basiskwaliteit Natuur.....	4
Thematafel 2: Diversiteit en inclusie	6
Thematafel 3: Meer impact op beleid door groene vrijwilligersnetwerken.....	7
Thematafel 4: Invasieve exoten	10
Thematafel 5: Wat betekent nieuw provinciaal beleid voor groene vrijwilligers?.....	11

Inleiding

Op woensdag 26 september kwamen vrijwilligers die zich inzetten voor de Noord-Hollandse natuur bij elkaar op de jaarlijkse Dialoogdag. In Paviljoen Welgelegen in Haarlem gingen zij aan 5 thematafels met elkaar in gesprek over actuele onderwerpen. Daarna werd bijgekleet en genetwerkt tijdens de lunch, om vervolgens te genieten van een wandeling of rondleiding.

De dag werd ingeluid door Rosan Kocken, gedeputeerde voor klimaat en energie, natuur en landschap, water en bodem en klimaatadaptatie. Zij benadrukte het belang van vrijwilligers en vrijwilligerswerk voor het behoud van natuur en biodiversiteit.

Daarna werd aan vijf thematafels over verschillende onderwerpen gediscussieerd. Aan de tafels zaten vrijwilligers, medewerkers van natuurorganisaties en van de Provincie Noord-Holland. Er werden levendige gesprekken gevoerd over natuur en vrijwilligers. Het was een inspirerende dag. Enkele reacties van deelnemers: *“Ik heb genoten van de Dialoogdag”*, en *“Het was een inspirerende morgen in Haarlem.”*

In de volgende hoofdstukken vindt u de verslagen van de discussies zoals die aan de thematafels zijn gevoerd. Deze informatie is gedeeld met de natuurorganisaties in de provincie Noord-Holland en met de provincie.

Thematafel 1: Basiskwaliteit Natuur

Basiskwaliteit Natuur is een concept dat is ontwikkeld door Vogelbescherming NL en omarmd door de meeste groene organisaties. Basiskwaliteit Natuur is het minimumniveau in de aanwezigheid van niet-zeldzame, wilde planten en dieren, die kenmerkend zijn voor de verschillende landschapstypen. Voor de kwalificatie van onze landschappen ontbreekt zo'n minimale ondergrens. Door in het boerenland, maar ook in steden en bossen, de Basiskwaliteit Natuur te behouden of te herstellen, ondersteunen we de biodiversiteit en waarborgen we een gezonde leefomgeving. Door de basiskwaliteit Natuur te meten wordt de natuurwaarde buiten de natuurgebieden kwantificeerbaar.

Meer informatie is te vinden op de website van de vogelbescherming:

<https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/wat-wij-doen/onze-boerenlandvogels/kerngebieden-en-projecten/basiskwaliteit-natuur>

Is Basiskwaliteit Natuur een interessant concept om verder te ontwikkelen?

- Er was veel overeenstemming dat het belangrijk is om de natuur buiten de natuurgebieden te monitoren, ook de algemene soorten.
- Ook in de natuurgebieden komen algemene soorten voor, die kun je ook meenemen in de metingen.
- Metingen moeten op (zeer) lange termijn worden volgehouden om belangrijke inzichten te kunnen bieden.
- Basiskwaliteit natuur is om verschillende redenen nuttig. Bijvoorbeeld: als onderbouwing om beleidsmakers aan te sporen tot andere besluiten of bij professionele leergemeenschappen om betere keuzes te maken (vb: oplossingen voor vleermuizen die niet alleen aan de richtlijnen voldoen, maar ook echt werken).
- Het is belangrijk om niet teveel in hokjes te denken (natuurorganisaties onderling). Verschillende natuurorganisaties en andere terreinbeheerders (overheid) sluiten niet op elkaar aan, ook niet in monitoring. Een overzicht, kaart of lijst moet houvast geven voor alle organisaties en voor het brede publiek.
- Belangrijk is dat ook het brede publiek meer kennis krijgt over (algemene) soorten en biodiversiteit, om meer draagvlak te krijgen voor het algemeen houden van algemene soorten. Dat begint bijvoorbeeld al bij kinderen: zorg voor groene schoolpleinen en veel natuureducatie.

Wat hebben vrijwilligers nodig om aan de slag te gaan met Basiskwaliteit Natuur?

- Het is belangrijk dat er een landelijk netwerk, kaart of overzicht is welke gebieden worden gemonitord en via welke methode. Verspreid door het land kunnen verschillende soorten natuur aangewezen worden, die kenmerkend zijn voor de lokale situatie. Maak onderscheid welke algemene soorten die je per gebied wilt monitoren.
- De lijst moet toegankelijk zijn en in grote lijnen gebaseerd op wat er al is om natuur te monitoren.
- Er zijn al veel apps beschikbaar die meer bekendheid geven en zorgen dat algemene soorten ook worden ingevoerd en meegenomen in analyses.
- Gebruik eenvoudige taal, zodat iedereen het begrijpt.
- Maak gebruik van lokale zoekkaarten, met soorten en afbeeldingen van die soorten in het juiste seizoen.
- Actieve groene vrijwilligers maken maar een klein deel uit van de achterban, betrek ook de niet actieve leden/achterban van natuurorganisaties.
- Zorg voor een document waar basiskwaliteit natuur aan voldoet en hoe je dat zelf kunt meten.

Thematafel 2: Diversiteit en inclusie

Groen vrijwilligerswerk wordt vaak uitgevoerd door een homogene groep van oudere, Nederlandse mensen. Het lijkt voor vrijwilligersgroepen uitdagend te zijn om zowel jonge mensen als mensen met een andere culturele achtergrond te betrekken bij hun werk. Het zou mooi zijn wanneer de groep mensen die zich inzet als groene vrijwilliger meer een afspiegeling is van de samenleving. Dan wordt groen vrijwilligerswerk aantrekkelijk voor meer mensen én de zorg voor natuur en landschap wordt breder gedragen in de samenleving en het zorgt voor voldoende opvolging van vrijwilligers in bestaande groepen.

Centraal in de discussie aan deze tafel stonden de vragen:

1. Wat kunnen groene vrijwilligersorganisaties doen om meer divers en inclusief worden?
2. Welke ondersteuning hebben deze organisaties hierbij nodig?

Tips die voortkwamen uit de discussie:

- Begin klein en laagdrempelig, bijvoorbeeld door mensen te inspireren om iets te doen in hun eigen buurt of tuin en nodig ze vanuit die interesse uit om door te groeien in groen vrijwilligerswerk.
- Hou rekening met (culturele) verschillen in opvatting over hoe je om gaat met natuur. Wat voor de één een beschermde soort is, kan voor de ander een lekkernij zijn. Durf je eigen beeld van natuur ter discussie te stellen en ga met elkaar in gesprek.
- Zend niet alleen informatie, maar verdiep je in je doelgroep. Zoek contact met organisaties waarin je doelgroep zich begeeft om er achter te komen welke behoeftes er zijn. Soms sluit bijvoorbeeld het verenigingsleven niet goed aan of is het voor iemand niet logisch of mogelijk om 'gratis' te werken. Of soms zijn er drempels rondom het vervoer naar een natuurgebied, probeer deze drempels waar mogelijk te verlagen.
- Wees je ervan bewust dat het sociale aspect in (groen) vrijwilligerswerk heel belangrijk is. Het is een manier om sociale contacten op te doen en het gezellig te hebben met elkaar. Activiteiten rondom volks- en moestuinen lijken geschikt omdat het uitnodigt tot samen koken en eten met elkaar.
- Werk in de natuur als re-integratie lijkt een goed effect te hebben. Dus zowel voor mensen die door omstandigheden (tijdelijk) niet aan het werk zijn of voor mensen die nieuw zijn in Nederland.
- Het betrekken van nieuwe vrijwilligers gaat vaak via het eigen netwerk van bestaande vrijwilligers. Dit lijkt een geschikte manier om nieuwe mensen te trekken.
- Investeer in de jonge generatie, het liefst via scholen, omdat je zo alle kinderen bereikt (en niet alleen kinderen met natuurbewuste ouders). Wanneer kinderen al op jonge leeftijd enthousiast worden over natuur is de kans groter dat zij op latere leeftijd actief worden in de natuur.

Thematafel 3: Meer impact op beleid door groene vrijwilligersnetwerken

Een belangrijke motivatie voor groene vrijwilligers om hun werk te doen is hun zorg over de achteruitgang van natuur en landschap. Groene vrijwilligers hebben veel kennis van natuur en landschap in hun eigen omgeving. Deze kennis is belangrijk om te komen tot goede provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies en -plannen. De nieuwe wetgevingwet legt veel nadruk op inspraak en participatie.

Groene vrijwilligers zijn op dit moment nog niet goed georganiseerd om te participeren in omgevingsplantrajecten en het lukt vaak niet goed om de unieke kennis en lokale betrokkenheid in het beleid te laten landen. Wanneer groene organisaties zich zouden organiseren in lokale netwerken, kunnen zij meer impact maken bij het beschermen en vergroenen van hun eigen leefomgeving.

Doel van het gesprek was een brainstorm over hoe vrijwilligersnetwerken door samenwerking hun kennis kunnen inzetten bij de beleidsbeïnvloeding.

Hoe kunnen we beleid beïnvloeden?

- Informeren
- Zelf uitvoeren, door bijvoorbeeld een beheerplan te maken. Voorbeeld: Platform groen: in een vroeg stadium invloed uitoefenen op beheer. Meedenken met plannen, van te voren met verschillende partijen afstemmen. Ambtenaar komt naar je toe terwijl hij nog bezig is met het schrijven van het plan en licht de plannen toe aan groene organisaties. Dan haalt hij ideeën op en neemt het mee.
- Verhalen vertellen: voorbeeld: Regionale Energie Strategie (RES) – ik heb een film gemaakt over de schoonheid van de natuur en advies gegeven over het plaatsen van windmolens en dit in de raad gebracht. Het plaatsingsgebied is daarop aangepast en verlegd.
- Burgerberaad (vorm en methodiek om draagvlak te krijgen en invloed op de politiek) – burgers zonder politieke achtergrond worden door loting bijeengebracht en adviseren bestuurders middels zwaarwegend advies, die burgers laten zich informeren door groene organisaties zoals IVN. In Haarlem op het gebied van energie. Vervolgens de bevolking digitaal benaderen op postcode. www.mijnburgerberaad.nl, 70 gemeentes willen op deze manier al samenwerken.
- Wetenschappelijke tellingen die je kunt aanvoeren als bewijs.
- Kennis die vrijwilligers opdoen moet ook verder komen dan de vrijwilligers zelf. Kennis over de natuur moet meer verbreed worden.

Samenwerking is soms moeilijk door:

- Verschillende belangen en andere manieren van communicatie.
- Je moet er maar zin in hebben om juridische stukken door te lezen en op de hoogte zijn van politieke zaken en het zijn vaak dezelfde. Het is moeilijk om er mensen voor te krijgen.
- We willen vrijwilligers die het leuk vinden om met politieke/gemeentelijke/lobby bezig te zijn verbinden met vrijwilligers die lokale kennis hebben en beheer kunnen uitvoeren, zodat iedereen in zijn kracht kan staan en we samen beleid kunnen beïnvloeden.

Adviezen:

- **Involed in een vroeg stadium en leg het vast.** Voorbeeld: Beheerplan maken via een groen platform.
- **Persoonlijke contact met ambtenaren en vertel het verhaal:** zoek persoonlijk contact met ambtenaren – voorbeeld: groen netwerk in Amsterdam Noord. Regelmatig contact met ambtenaren en hen meenemen de wijk in. Data en kennis aandragen. Door middel van tellingen of een film. Als ambtenaar is het belangrijk om te weten wat er lokaal speelt. Bv: effecten stikstof depositie laten zien in het duin. Het collectief geheugen van een gebied kan je met vrijwilligers(organisaties) borgen. College en raad hebben een korte termijn van vier jaar. Transparantie is belangrijk voor het borgen en lange termijn denken.
- **Sleutelfiguren in een gebied kenbaar maken:** Verenigingen/gemeenten hebben een centraal punt/iemand nodig die het overzicht bewaard als helikopter en over de grenzen van organisaties heen kan kijken. Zorg dat er ambtenaren zijn die ervoor zijn om de sleutelfiguren te vinden en te faciliteren. Vrijwilligersorganisaties: zorg dat de sleutelfiguren kenbaar zijn.

Uitdagingen:

- verschillende belangen
- andere manieren van communicatie. Je moet er maar zin in hebben om juridische stukken door te lezen en op de hoogte zijn van politieke zaken en het zijn vaak dezelfde. Het is moeilijk om er mensen voor te krijgen.
- Hoe borg je dat je de juiste mensen op het juiste moment aanhaakt? -> korte lijnen

Gesprek

- We hebben een nieuw sociaal contract en een nieuw natuurcontract nodig tussen vrijwilligers en professionele organisaties en bestuurders. Toezicht is belangrijk. Wij hebben, als eindopdrachtgroep IVN natuurgidsen, rondom de Hondsbosse zeekering een natuurkenniskaart gemaakt:
- Natuurkenniskaart: Provincies maken plannen voor de indeling van het gebied. Per deelgebied moet je de natuurkennis meer in kaart brengen. Het verleden, het heden en de toekomst. Als NH moeten we dit als beste provincie oppakken. Het is een aanzet voor de stem van de natuur.
- Maak een Stimuleringsfonds tussen samenwerkende natuurorganisaties om lokaal de samenwerking te stimuleren: per gemeente de stem van de natuur naar voren brengen. Interview met de soorten wat er de komende tijd de aandacht zou moeten krijgen van de

politiek, hoogheemraadschap en bestuurders. Dit leidt tot een actielijn en een agenda. Bontbekplevier en palingbrood (diertje en een wiertje). Gekoppeld aan Jessica den Outer. De rechten van de natuur opnemen in hun verkiezingsprogramma. Eén of twee iconen van de natuur in kaart brengen.

- Dijkerwaard: gemeentes zijn bezig met de omgevingswet, uitvoering start volgend jaar. Groene organisaties weten van elkaar niet in welke projecten ze zitten. We moeten onze krachten per gemeente bundelen. Voor Dijkerwaard een inventarisatie gedaan van alle 17 projecten. Advies aan gemeente: een structureel organisatie overleg met de groene organisaties. Als natuurorganisatie om tafel met de bouwprojecten, met uitvoer, maar ook hoog over de voortgang van de projecten. De gemeente aarzelt, dan moet je doorzetten.
- Het proces duurt vaak te lang tussen start en uitvoer. Continuïteit is belangrijk. Zorg dat de uitvoering ook gedaan wordt. Eenheidsgevoel. Continuïteit en borging van kennis.
- Veel natuureducatie-organisatie zijn conservatief. In de tweede doelstelling duurzaamheid zitten de kansen: vertellen, verbinden, versterken. Afdelingen moeten zeggen: we gaan een werkgroep maken verbinden, versterken en vertellen en daar middelen aan binden. Een stukje meer professionaliteit op duurzaamheid.
- “Ik wil weten hoe de procedures werken en hoe je kunt inspreken.” “Hoe komt het provinciaal beleid op het gebied van natuurbeheer en plannen om natuur te verbeteren tot stand?” Vrijwilligers weten niet waar ze met vragen en adviezen naartoe moeten. Ze zwerven een beetje. Dat moeten we als overheden beter organiseren in ons beleidsoverleg.
- ‘De lege stoel’ bij overleggen in laten vullen door een natuurliefhebber die geen politieke agenda heeft.

Conclusie:

Samenwerking is cruciaal zodat het maken van plannen en de uitvoering op de juiste manier wordt gedaan.

- Verbinden, zelf meer proactief opstellen. Veel natuureducatie-organisatie zijn conservatief. In de tweede doelstelling duurzaamheid zitten de kansen: vertellen, verbinden, versterken. Afdelingen moeten zeggen: we gaan een werkgroep maken verbinden, versterken en vertellen en daar middelen aan binden. Een stukje meer professionaliteit op duurzaamheid. Vrijwilligers weten niet waar ze met vragen en adviezen naartoe moeten. Ze zwerven een beetje. Dat moeten we als overheden beter organiseren in ons beleidsoverleg.
- Dijkerwaard, omgevingswet: overzicht creëren in versnipperd landschap.
- Sleutelfiguren in een gebied en kenbaar maken dat ze er zijn: Een centraal punt/iemand die het overzicht bewaart als helikopter en over de grenzen van organisaties heen kan kijken. Zorg dat er ambtenaren zijn.

Thematafel 4: Invasieve exoten

Klimaatverandering en een toenemende internationale handel leiden ertoe dat steeds meer planten- en diersoorten in Noord-Holland verschijnen die hier eigenlijk niet thuishoren. Wanneer deze soorten ook nog eens geen natuurlijke vijanden hebben én in staat zijn om zich te vermeerderen kan dat leiden tot plagen en allerlei negatieve effecten. Vaak vormen deze soorten een bedreiging voor inheemse soorten en soms leidt het tot effecten waar mensen last van hebben, zoals het overdragen van tropische ziektes en het ondermijnen van gebouwen. Voor een effectieve aanpak is het vaak nodig om met veel partijen samen te werken.

De discussie werd gevoerd over de volgende twee vragen:

- Wat kunnen groene vrijwilligers betekenen in de bestrijding van invasieve exoten?
- Hebben zij ook een rol buiten de Natura2000 gebieden en wat hebben ze nodig om deze rol te vervullen?

De aanbevelingen van de thematafel invasieve exoten:

- Een kenniscentrum: alle ervaring bundelen, kennisdeling, coördinatie, samenwerking met wetenschappers, informatie over hoe en waarom bepaalde soorten weghalen, wie benader je voor wat.
- Educatie: voor aannemers, hoveniers, tuincentra, scholen, voorlichting, bewustwordingscampagne, tijdens rondleidingen door vrijwilligers (vertellers).
- Kijk niet alleen naar Natura 2000 gebieden, kijk breder, internationaal zelfs.
- Geef geen subsidie aan boeren die exoten inzaaien.
- Zorg voor een meldpunt op de website van Provincie Noord Holland.

Thematafel 5: Wat betekent nieuw provinciaal beleid voor groene vrijwilligers?

Eind juni 2023 heeft de provincie Noord-Holland haar startversie van het provinciaal plan landelijk gebied (PPLG) ingediend bij het Rijk en kort daarna is een coalitieakkoord gesloten en is een nieuw college van start gegaan. In het coalitieakkoord is het PPLG overgenomen als het beleidsvoornemen voor het landelijke gebied. Deze provinciale beleidsdocumenten beschrijven de nieuwe plannen die de provincie heeft met onder andere het landelijk gebied en de natuur. Belangrijke groene punten die in beide documenten worden genoemd zijn:

- De afronding van het NNN in Noord-Holland
- Verbetering van de ecologische kwaliteit van de bestaande natuurgebieden
- Uitvoering van de bossenstrategie
- 10 % groenblauwe dooradering in het landelijk gebied

En daarnaast nog veel punten die natuur en groen raken.

De discussie ging over de volgende vragen:

- Welke rol kunnen groene vrijwilligers vervullen in de realisatie van het nieuwe beleid?
- Is er een rol voor vrijwilligers bij nieuwe activiteiten, zoals de plannen om een groenblauwe dooradering te realiseren?
- Welke rol zien de groene vrijwilligers voor zichzelf?

Punten die naar voren zijn gebracht:

- Vrijwilligers zijn vaker en vaker zowel teller/hersteller als verteller. Dat is goed, want wat we nodig hebben om meer voor elkaar te krijgen is een gedeeld en sterk verhaal.
- Het schort aan kennis bij verschillende gremia die besluiten nemen; daar kunnen we boos over worden, maar nog beter is het als we kennisdelen en meedenken over oplossingen
- Randvoorwaarde: Financiële steun vanuit de provincie of gemeente moet over langere termijn geborgd kunnen worden.
- Stem van de natuur opschalen naar 10-20 gemeenten. IVN Stimuleringsfonds is beschikbaar voor investering in vrijwilligers.
- Kenniskaart natuur per deelgebied uit beleidsplan. Ontwikkelen samen met gemeenten, TBO's en groene vrijwilligers. Gemeente moeten hier de infrastructuur voor creëren.
- Onduidelijk welke instantie waarvoor verantwoordelijk is. Daardoor komen vragen niet altijd terecht waar ze zouden moeten. Tip: Manier ontwikkelen om vraagstukken aangekaart door groene vrijwilligers goed door te kunnen verwijzen. Dan is het voor provincie intern ook duidelijk wie wat oppakt.

- Strategisch vs. Hands-on.
- Als je het weet (Groene Strand) gaat het goed. Zo niet, dan blijft antwoord uit en loopt het vast.
- Voor vrijwilligers is het te complex om het beeld compleet te krijgen van alle instellingen/partijen die er zijn. Daarom kan een overkoepelend loket helpen.
- Aanrijding herten. Wie is grondeigenaar? Geen idee. Natuurkenniskaart zou hier uitkomst bieden.
- 'Die ecologen zitten ook maar de boel in de maling te nemen'.
- TBO overleg: Ecologen van terreinbeheerders en provincie stemmen beleid op elkaar af.
- Data- en kennis portal provincie NH komt er en kan mooi aansluiten op natuurkansenkaarten
- Hertenaafschat zou meegenomen moeten worden in gezamenlijk en uitvoerbaar beheerplan.
- Nieuw bestuur: vertrouwen verdienen door je te houden aan gedragen beheerplan geënt op gezamenlijk doel (bijvoorbeeld aantal bontbekplevieren vliegklaar).
- Goed beleid krijgt draagvlak door kennisdelen met het algemene publiek. Aanbeveling: Breng een positief verhaal over hoe het goed geregeld kan worden als we samenwerken; vertel ook waaróm we het doen.)
- Ga in gezamenlijke plannen van 5 jaar en besteed daarbij aandacht aan zorgvuldige evaluatiemomenten.
- Plaats verschillende typen doelen in perspectief: economisch en sociaal. Ja, windmolens, maar met zo min mogelijk overlast voor mensen die de ruimte eromheen gebruiken.
- Van kennis inzicht maken.
- Gefaseerd en sinus maaien. Kennis daarover (mede dankzij werk Vlinderstichting) sijpelt nu door in beleidsplannen.
- Missing links tussen verschillende vrijwilligersorganisaties en tussen de vrijwilligerswereld en beleid/bestuur. Versnippering tegengaan.
- Handreiking van gemeente aan hun projectleider: zorg dat je natuurvrijwilligers/kenner aan tafel hebt bij omgevingstrajecten. Zij brengen kennis in. Groene organisaties moeten verdelen wie waarbij aanschuift om de inspanningen te verdelen.
- Kennis uit vrijwilligers land ontsluiten. Ze weten niet beter, help ze!
- Natuurorganisaties moeten via een samenwerkingsmodel meer de synergie zien te vinden. Gezamenlijk actieplan, niet ieder voor zich en langs elkaar heen
- Vergeet Educatie niet; je moet het weten uit te leggen aan de burgerij. Mensen moeten zich toch ook eigenaar van het probleem gaan voelen. En ook van de oplossingen.
- Wie gaat die beleidstukken doorploegen?
- Iemand moet de rol van verbinder naar zich toe trekken, bijvoorbeeld zoals
- Beleid is akelig, maar als het moet dan liever slim beleid dan dom (lees: slecht geïnformeerd) beleid. Bijvoorbeeld stikstofdossier bouwt op veel halve waarheden en daar vloeien rare dingen uit voort, die niet uit te leggen zijn.
- Beroepsbiologen moeten hun kennis beter bij het provinciaal bestuur zien te krijgen.
- Provincie zit gevoelsmatig verder weg van de burger/vrijwilliger dan de gemeente
- Participatieladder; groene vrijwilligers willen co-creëren, liefst in vorm burgerberaad. Gebeurt al in andere provincies.
- Ledenpassen terugbrengen tot 1 natuurpas. Scheelt administratiekosten en ecologische voetprint. Ook een vorm van synergie. Helikopter view zonder schuttinkjes.
- Platform Groen Haarlem krijgt gemeentepannen te zien, maar niet die van de provincie.
- Ongebruikte kennis aanwezig onder vrijwilligers. Beleidsmakers hebben het gevoel dat er al veel gedaan wordt aan participatie. Niet dom, onwetend.
- Versnippering groene organisaties leidt tot te uiteenlopende agenda's.
- Provincie zit nu op dit moment hier niet aan tafel.

- Aanvalsplan Grutto. Schager wad vernatten. SBB plan maar geen geld. Provincie mag geld niet naar NNN gebied toekennen. Dan blijft het stil. Parse krokodil. Probleem: regelingen te veel dichtgetimmerd. Vergt politieke daadkracht. Hier zou een ecologisch adviseur in dienst van de provincie op z'n plek zijn.
- Inventariseer of in dit huis de juiste competenties en capaciteit aanwezig zijn om beleid toereikend te informeren.
- "Gras is groen"-achtige statements in politiek moeten we blijven ontkrachten.
- IVN is zoekend in hoe zich bezig te houden met beleidsbeïnvloeding, maar wil in ieder geval verbinder en wegwijzer zijn.
- Generieke kreet: Wees de activist met stropdas. Je kan bij iedereen aan tafel aanschuiven. Blijf bij de feiten. Hou het apolitiek.
- Leen bestuurlijke slimheid; Zuid-Kennemerland OO spreiding recreatie. Recreanten uit Hoofddorp moeten lekker in de buurt van Hoofddorp op de fiets recreëren.

Aanbevelingen:

- Navigeren – Loket en gebiedsgebonden natuurkaarten.
- Vertellen – Positief verhaal, belang laten doorvoelen
- Coöperatief en doelgericht kennisdelen
- Vergroot de synergie van de gezamenlijke groene vrijwilligersorganisaties; zorg dat je agenda's en plannen op één lijn zitten. Op die manier provinciaal beleidsmakers beter bereiken met een sterk gezamenlijk en constructief verhaal.
- Deltaplan, waarin niet alleen vergezichten staan maar juist ook bruggen worden geslagen.
- Provincie moet initiëren dat gemeentelijke kennisnetwerken in kaart worden gebracht; welke kennis en ervaring zit waar en bij wie kunnen beleidsambtenaren het ophalen.
- Bouw aan een collectief geheugen voorbij de waan van de dag (en de ambtsperiode) gecombineerd met volhouden excursies voor publiek en professionals.
- Burgerberaad; IPO, zorg dat NH leert van ZH en GLD.

